

Осіпчук М. В., Бабков А. В.

студенти ОС «Магістр»

Поліський національний університет

Науковий керівник: Пархоменко Н.М.

д.ю.н., професор

Місто Житомир

ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВЕ ТЛУМАЧЕННЯ ЯК ОДИН З РІЗНОВИДІВ НЕОФІЦІЙНОГО ТЛУМАЧЕННЯ

Професійно-правове тлумачення – це тлумачення правових норм, що базується на відповідних професійних знаннях певних суб'єктів, які є фахівцями у галузі права. Висновки, які є результатом здійснення такого тлумачення, дуже часто на практиці стають правовим підґрунтям тлумачення норм права, однак, враховуючи, що це є різновид неофіційного тлумачення, даний вид інтерпретації правових норм не має обов'язкової сили.

Професійно-правове тлумачення, в свою чергу, поділяється на доктринальне або наукове, а також на компетентно-юридичне, яке деякі вчені називають як професійне (практичне). Доктринальне тлумачення – це такий вид неофіційної інтерпретації, який полягає у здійсненні з'ясування та роз'яснення змісту відповідної правової норми ученими, працівниками науково-дослідних установ, навчальних юридичних закладів. Зовнішнім (кінцевим) проявом даного тлумачення є різноманітні науково-практичні коментарі, в тому числі й коментарі до норм законодавства, експертні висновки, наукові публікації тощо.

Як зазначає Є. Євграфова, практика реалізації правових норм показує, що їх доктринальне тлумачення здійснюється шляхом використання, по-перше, певних наукових розробок, результатів дослідження конкретних проблем права і держави. Передусім це кандидатські та докторські дисертації, монографії, наукові статті, матеріали науково-практичних конференцій і т. д. Їх особливість полягає в тому, що безпосередньо вони ніби не стосуються тлумачення конкретних норм права (закону), разом з тим, описані в таких дослідженнях правові та державні явища і

сформульовані у них висновки, скажімо щодо права приватної власності, сумісництва посадових осіб, природи та прав акціонерного товариства тощо, можуть за умови їх знання, сприяти з'ясуванню дійсного смислу відповідних норм права (закону) і, таким чином, подолати неоднозначне розуміння їх смислу і змісту [1, с. 50]. Однак, Є. Євграфова вказує на певні проблематичні аспекти доктринального тлумачення, а саме на наявність у правовій науці абсолютно різних, несхожих і часто суперечливих одна одній позицій, ідей, концепцій щодо одного і того самого питання [1, с. 52]. Така існуюча ситуація представляє собою багато труднощів для суб'єктів, що здійснюють тлумачення. Звичайно, кожен суб'єкт даного тлумачення самостійно може обирати для себе будь-яку позицію чи підтримувати будь-яку теорію, яка стане основою під час надання цією особою ґрунтовного висновку щодо змісту певної правової норми, але разом з тим, це не означатиме, що він не буде нести юридичну відповідальність за рішення, прийняте на підставі здійснення інтерпретації тієї чи іншої норми права.

Як бачимо, доктринальне тлумачення норм права має як позитивні, так і негативні сторони. Однак, дане тлумачення має неабияке значення та певний вплив на офіційне тлумачення і займає достатньо важливе місце у сфері юридичного тлумачення в цілому. Можна навести безліч прикладів доктринального тлумачення у правовій науці, які надають вагомий внесок в юридичну практику, проте аби зрозуміти усю важливість цього тлумачення достатньо зазначити лише декілька із багатьох, найбільш цікаві. Зокрема, яскравими прикладами доктринального тлумачення норм права є: дисертація М.І. Легенького на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему: «Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти» [2], в якій автор здійснює неофіційне доктринальне тлумачення норм українського та міжнародного освітнього законодавства; дисертація С.В. Рівчаченка на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему: «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції» [3], у якій автор детально з'ясовує та роз'яснює зміст норм вітчизняного та зарубіжного корупційного законодавства, застосовуючи, безпосередньо, методи неофіційного доктринального тлумачення; монографія О.В. Голіної «Договори про надання послуг у сфері господарювання»

[4], монографія В.А.Васильєвої «Корпоративне право України: проблеми теорії та практики» [5], висновок Ради науково-правових експертиз при Інституті держави та права ім. В. М. Корецького НАН України щодо рішення Київради від 03.09.2015 №943/1807[6]; теоретичний семінар «**Правила посвідчення договорів відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення**», проведений 22 вересня 2021 року[7] тощо.

Ще одним різновидом професійно-правового тлумачення є компетентно-юридичне, а інколи його називають професійне (практичне), тлумачення норм права. Компетентно-юридичне тлумачення – це тлумачення, метою якого є з'ясування, а також роз'яснення змісту, мети відповідної правової норми, що здійснюється фахівцями у галузі права, а саме юристами-практиками, наприклад: прокурорами, адвокатами, суддями, посадовими особами державного апарату, кваліфікованими працівниками юридичних служб, працівниками редакцій офіційних юридичних журналів чи газет тощо.

Прикладом компетентно-юридичного тлумачення можна вважати окрему думку судді Конституційного Суду України Саса С.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»[8]. У своїх окремих думках, судді Конституційного суду України виклали власні позиції щодо піднятих питань, роз'яснюючи зміст певних правових норм, застосовуючи при цьому власні професійні навички та практичний досвід.

Окрім цього, досить яскравим прикладом компетентно-юридичного тлумачення правових норм можна вважати публікацію редакції юридичної електронної газети про митні заходи захисту прав ІВ, в якій фахівці здійснюють неофіційне тлумачення митного законодавства[9].

Отже, професійно-правове тлумачення – це вид неофіційного тлумачення, що полягає у здійсненні тлумачення норм права, яке базується на відповідних знаннях певного суб'єкта (фахівця) у правовій галузі. Професійно-правове тлумачення, в свою чергу, поділяється на доктринальне та компетентно-юридичне тлумачення. Доктринальне тлумачення – це тлумачення, що здійснюється вченими юридичних

вувів або працівниками науково-дослідних установ, результати якого відображаються у різноманітних науково-практичних коментарях, кандидатських чи докторських дисертаціях, наукових статтях, монографіях, експертних висновках, лекціях теоретичних та практичних семінарів тощо.

Натомість, компетентно-юридичне тлумачення – це тлумачення, яке здійснюється фахівцями у галузі права, тобто юристами-практиками, зокрема: суддями, прокурорами, адвокатами, редакціями офіційних юридичних журналів чи газет, кваліфікованими працівниками юридичних служб тощо. Іншими словами можна сказати, що компетентно-юридичне тлумачення полягає у процесі з'ясування та роз'яснення смислу, мети правових норм і здійснюється фахівцями, які мають вищу юридичну освіту або досвідченими практикуючими юристами.

Необхідно зазначити, що доктринальне та компетентно-юридичне тлумачення норм права мають значний вплив як на нормотворчу, так і правозастосовну діяльність, хоч і являють собою різновиди неофіційного тлумачення. Це пояснюється тим, що висновки, які є результатом здійснення цих видів тлумачення, часто містять теорії, концепції та ідеї фахівців, що можуть бути досить корисними та цікавими у практиці офіційного тлумачення.

Список використаних джерел:

1. Євграфова Є. Доктринальне тлумачення норм права (законів): природа і здійснення. Київ, 2010. С. 40-51.
2. Легенький М.І. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти: дис. д-ра юрид. наук. Львів, 2018. 513 с.
3. Рівчаченко С.В. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції: дис. канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. 195 с.
4. Голіна О.В. Договори про надання послуг у сфері господарювання: монограф. Харків, 2019. 200 с.
5. Васильєва В. А. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монограф. Харків, 2018. 616 с.

6. Висновок Ради науково-правових експертиз при Інституті держави та права ім. В.М. Корецького НАН України щодо рішення Київради від 03.09.2015 №943/1807. URL:

https://inau.ua/sites/default/files/file/1703/vhidnyu_no317_vid_20.12.2016.pdf

(дата звернення: 07.09.2021).

7. Теоретичний семінар «Правила посвідчення договорів відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення», проведений 22 вересня 2021 року URL: <https://nei-lawyer.com/portfolio/22-09-2021> (дата звернення: 07.04.2019).

8. Окрема думка судді Конституційного Суду України Саса С.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nf01d710-21#Text> (дата звернення: 17.09.2021).

9. Пахаренко О. Митні заходи захисту прав ІВ: законодавство, правозастосування, рекомендації. *Юридична газета*. 2021. № 16. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mitne-pravo/mitni-zahodi-zahistu-prav-iv-zakonodavstvo-pravozastosuvannya-rekomendaciyi.html> (дата звернення: 24.09.2021).